

Zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby

Anotácia: V predkladanom príspevku sa autor zaoberá podstatou trestno-procesného inštitútu s názvom zadržanie, ktorý predstavuje zaistenie osôb v trestnom konaní. Príspevok sa zameriava na samotnú podstatu, ale aj na zákonné podmienky, ktoré musia byť obligatórne naplnené k tomu, aby mohlo prísť k realizácii tohto procesného inštitútu. V príspevku sa autor zameriava aj na skutočnosť, či slovenská aktuálna právna úprava v dostatočnej miere upravuje tento zaisťovací inštitút, prípadne poukazuje na zistené nedostatky, akým spôsobom tieto nedostatky v značnej miere eliminovať tak, aby sa následne predišlo aplikačným problémom v súvislosti s realizáciou predmetného zaisťovacieho inštitútu.

Kľúčové slová: základné ľudské práva a slobody, zadržanie, trestné konanie, právo na osobnú slobodu

Úvod

Základnou úlohou trestného práva je vo všeobecnosti chrániť spoločnosť pred akýmikoľvek protiprávnymi činmi a to tak, že stanoví základné pravidlá pre správanie ľudí v spoločnosti, ktoré sú vyjadrené v trestnoprávných normách. Trestno-právne normy určujú, ktoré spoločenské škodlivé javy je potrebné považovať za trestné činy a v prípade spáchania trestného činu stanovujú trestné sankcie.¹ Sumu trestnej činnosti za určité obdobie v určitej oblasti možno charakterizovať ako zločinnosť či kriminalitu.² Charakteristickým pre oblasť trestného práva je štátne donútenie, ktoré je podstatou právnej zodpovednosti,³ kde dochádza k vzniku novej právnej povinnosti sankčnej povahy, a to v dôsledku porušenia právnej normy.⁴ Povinnosť páchatel'a strpieť trestnoprávnu sankciu, prípadne inú kvalifikovanú reakciu štátu za trestný čin v rámci trestnoprávneho pomeru, predstavuje zodpovednostný trestnoprávny vzťah, ktorý vzniká medzi štátom a páchatel'om spáchaného trestného činu, pričom obsahom takéhoto vzťahu je právo. Povinnosť zo strany štátu je adekvátne postihnúť páchatel'a trestného činu. Pri tomto vzťahu nesmieme zabudnúť ani na právo páchatel'a na spravodlivé potrestanie.⁵ Možné odsúdenie a následné vykonanie trestu páchatel'a trestného činu možno vykonať len na základe trestného konania. Hoci medzi trestným vzťahom procesným a hmotným existuje určité prepojenie, navzájom ide o nezávislé právne vzťahy. Trestné právo procesné stanovuje, kedy a akým spôsobom je možné aplikovať trestné právo hmotné.

V predkladanom odbornom príspevku chceme upriamiť čitateľovu pozornosť predovšetkým na problematiku inštitútov zadržania a obmedzenia osobnej slobody podozrivej osoby podľa § 85 Trestného poriadku, ako aj na oprávnenie na zaistenie osoby podľa § 19 zákona o Policajnom zbore. Bližšie sa chceme venovať problematike zadržania osoby dôvodne podozrivej zo spáchania trestného činu alebo osoby, ktorá bola pristihnutá pri spáchaní trestného činu, alebo krátko po jeho spáchaní, ako aj problematike osoby pristihnutej pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne po ňom.

1 Ústavnoprávne a ľudsko-právne súvislosti

¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol., 2007. *Trestní právo hmotné*, s. 40.

² DOLENSKÝ, A., HATALA, V. a kol., 1964. *Československé trestní právo*, s. 30.

³ PELIKANOVÁ, I., 2003. In: KNAPPOVÁ, M. *Povinnosť a odpovědnost v občanském právu*, s. 14.

⁴ GERLOCH, A., 2001. *Teorie práva*, s. 156.

⁵ KRATOCHVÍL, V. a kol., 2012. *Trestní právo hmotné*, s. 163.

V trestnom konaní má právna úprava zadržania podozrivého svoj základ predovšetkým v normách ústavného práva, a to s ohľadom na výrazný zásah do osobnej slobody fyzickej osoby. Uvádza sa, že „osobná sloboda býva považovaná za východisko (matku či zdroj) všetkých ostatných základných práv a slobôd“, ktoré môžu byť považované za jej výrony.⁶ Ustanovenie čl. 17 ods. 2 Ústavy SR stanovuje, že „nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok“⁷. Na štát kladie ústavnoprávnu záruku osobnej slobody. Ide o tzv. pozitívne záväzky, ktoré vyplývajú z jeho ochranej roly. Predovšetkým vytvorením adekvátneho normatívneho rámca na ochranu osobnej slobody v oblasti trestnej represie naplňuje štát tieto pozitívne záväzky, a to v dvoch rovinách. Jednak zo strany príslušných orgánov, ktoré sú povinné zdržať sa konania porušujúceho právo na osobnú slobodu, ako aj v rovine vzťahu k príslušnej hmotnoprávnej úprave (trestné činy proti slobode). Podľa zásady *nullum crimen sine lege* majú dôvody obmedzenia osobnej slobody alebo trestného stíhania svoj pôvod v Trestnom zákone a Trestný poriadok vo svojich príslušných ustanoveniach reguluje postup orgánov činných v trestnom konaní.⁸ Otvorený systém možných obmedzení osobnej slobody človeka, ktorého spoločným menovateľom je zákon, tvorí koncepcne ustanovenie čl. 17 ods. 2 Ústavy SR. Možné obmedzenie osobnej slobody osoby musí byť stanovené zákonnými podmienkami, dôvodmi spôsobmi a limitmi.⁹ Ustanovenie čl. 17 ods. 3 Ústavy SR výslovne normuje problematiku zadržania, podľa ktorého: „obvineného, alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanoveným zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu, alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu“. Osobnú slobodu predovšetkým v súvislosti s garanciami v trestnom práve zaručuje ústavnoprávna úprava. Fyzické obmedzenie či odňatie osobnej slobody, bez ohľadu na to, kto je jeho pôvodcom (dokonca aj vtedy, ak tento zásah nekorešponduje ani s ústavne stanovenými podmienkami), je možné považovať za porušenie osobnej slobody človeka.¹⁰ V zmysle ustanovenia čl. 17 Ústavy SR osobná sloboda zabezpečuje voľnosť človeka od vonkajších prekážok a obmedzení jeho pohybu.¹¹ Základné podmienky výkonu zadržania stanovuje ústavná úprava, ktorá priamo určuje príslušné lehoty bez ponechania priestoru konkrétnej zákonnej úprave.¹² Krátkodobé zbavenie osobnej slobody s cieľom realizácie úkonov trestného konania (napr. vznesenie obvinenia), ktoré môže vyústiť až v uvalenie väzby, možno charakterizovať ako zadržanie. Slovenská republika je z hľadiska medzinárodného práva verejného viazaná medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, ktorých obsahom je aj právna úprava problematiky inštitútu obmedzenia osobnej slobody (do predmetného rámca je možné zaradiť aj problematiku zadržania podozrivej osoby). Národné právne úpravy sa musia pohybovať v intenciách neprekročiteľných imperatívoch, ktoré predstavuje medzinárodná ľudsko-právna ochrana. Ľudské práva chránia svojbytnosť, existenciu a slobodný rozvoj jednotlivca v zmysle politickom, hospodárskom a intelektuálnom. Porušenie týchto práv je súdne vynútiteľné.

⁶ LANGÁŠEK, T. In: WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V. a kol., 2012. *Listina základných práv a svobod*, s. 217.

⁷ Zákon č. 460/1992 Zb.

⁸ Rozhodnutie ÚS SR z 11. júna 2006, sp. Zn. III. ÚS 12/2006.

⁹ KLÍMA, K. a et al., 2009. *Komentár k Ústavě a Listině*, s. 993.

¹⁰ Ustanovenie čl. 13 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky

¹¹ SUCHÁNEK, R. In: PAVLÍČEK, V. a kol., 2004. *Ústavní právo a státověda. II díl. Ústavní právo České republiky. Část 2*, s. 87.

¹² SOVÁK, Z. In: PAVLÍČEK, V. a kol., 1998. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. II. Díl. Práva a svobod*, s. 90.

Zadržanie podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku

Ustanovenie § 85 ods. 1 Trestného poriadku policajta oprávňuje¹³ vykonať zadržanie osoby podozrivej zo spáchania trestného činu. Na to, aby policajt zadržanie podozrivej osoby mohol vykonať, musia byť splnené hmotnoprávne predpoklady. Zadržanie podozrivej osoby literatúra poníma ako „dočasný, časovo celkom krátkodobý prostriedok spočívajúci v obmedzení práv a slobôd osoby podozrivej zo spáchania trestného činu do doby, kedy o jej izolácii nerozhodne v dôsledku uvalenia väzby príslušný súd.“¹⁴ Prítomnosť osoby dôležitej pre trestné konanie zabezpečujú orgány činné v trestnom konaní opatrením (voči ktorému nie je prípustný opravný prostriedok), a to inštitútom zadržania podozrivého. Účelom zadržania je nielen preskúmanie podozrenia zo spáchania trestného činu a rozhodnutie, či voči podozrivému bude vznesené obvinenie, ale aj preskúmanie dôvodov väzby (preskúmaním dôvodov väzby sa vytvoria predpoklady pre rozhodnutie súdu o tom, či osobu vziať alebo nevziať do väzby).¹⁵ Zadržanie nemožno považovať za rozhodnutie orgánu činného v trestnom konaní, nakoľko sa vykonáva vo forme opatrenia, avšak ide o činnosť, praktický postup.¹⁶ Zadržanie podozrivej osoby poníma judikatúra ako zaisťovací inštitút trestno-procesnej povahy, ktorého je podozrivá osoba subjektom. Zadržanie podľa § 85 ods. 1 Trestného poriadku možno považovať za zaisťovací úkon, ktorého obsahom sú určité vzájomné práva a povinnosti a ktorý vedie k vzniku zákonom predvídaného recipročného trestno-procesného vzťahu medzi podozrivou osobou a orgánmi činnými v trestnom konaní. Trestné stíhanie vo veci môže byť začaté vykonaním zaisťovacieho úkonu zadržaním. Rovnako tak je možné vykonať zadržanie v trestnom konaní, ktoré už začaté bolo podľa príslušných zákonných ustanovení. Podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku „osobu podozrivú zo spáchania trestného činu môže policajt zadržať, ak je tu niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku¹⁷, alebo ak ide o podozrivú osobu podľa § 204 ods.1 Trestného poriadku, aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie“. Súčasne citované ustanovenie stanovuje, že „na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas

¹³ Obsah pojmu policajt definuje na účely Trestného poriadku ustanovenie § 10 ods. 8 Trestného poriadku, kde sa uvádza nasledovné:

„Policajtom sa na účely tohto zákona rozumie:

- a.) vyšetrovateľ Policajného zboru;
- b.) vyšetrovateľ finančnej správy, ak ide o trestné činy spáchané v súvislosti s porušením colných predpisov alebo daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty pri dovoze a spotrebných daní;
- c.) poverený príslušník Policajného zboru;
- d.) poverený príslušník vojenskej polície v konaní o trestných činoch príslušníkov ozbrojených síl;
- e.) poverený príslušník vojenskej polície v konaní o trestných činoch príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže aj jeho zamestnancov a o trestných činoch osôb vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo väzbe;
- f.) poverený pracovník finančnej správy, ak ide o trestné činy spáchané v súvislosti s porušením voľných predpisov alebo daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty pri dovoze a spotrebných daní;
- g.) veliteľ námornej lode v konaní o trestných činoch spáchaných na tejto lodi.“

¹⁴ Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 4. marca 2010, sp. Zn. III. ÚS2170/2009.

¹⁵ IVOR, J. a kol., 2010. *Trestné právo procesné*, s. 318.

¹⁶ PRIBELSKÝ, P., 2002. *Zadržanie ako jedna z foriem obmedzenia osobnej slobody*, s. 158.

¹⁷ Ustanovenie § 71 ods. 1 Trestného poriadku „obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že a) ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, nemá stále bydlisko alebo ak mu hrozí vysoký trest; b) bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné konanie, alebo c) bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil.“

prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať len vtedy, ak vec neznesie odklad a súhlas vopred nemožno dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine alebo zastihnutá na úteku“. Z ustanovenia, ktoré bolo citované, teda možno vyvodiť, že zadržanie osoby podozrivej zo spáchania trestného činu je podmienené hmotnoprávnymi predpokladmi, ktoré sú:

a.) v prípadoch, kedy sa v tzv. superrýchlom konaní nepostupuje:

1. Existencia dôvodného podozrenia, že skutok, ktorý bol spáchaný má znaky konkrétneho trestného činu.
2. Existencia dôvodného podozrenia, že zadržaná osoba má byť páchatelom trestného činu.
3. Subjekt, ktorý musí byť procesne spôsobilý vykonať zadržanie (podľa § 10 ods. 8 Trestného poriadku to môže byť policajt).
4. V tomto konaní je prítomnosť niektorého z dôvodov väzby (§ 71 ods. 1 Trestného poriadku),
5. Predchádzajúci súhlas prokurátora na zadržanie bol udelený.

b.) v prípadoch, v ktorých sa v tzv. superrýchlom konaní postupuje:

1. Ide o dôvodné podozrenie, že bola naplnená skutková podstata prečinu, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje 5 rokov.
2. Existuje dôvodné podozrenie, že trestného činu podľa bodu 1. sa dopustila osoba, ktorá má byť zadržaná (osoba podozrivá z trestného činu).
3. Subjekt, ktorý je procesne spôsobilý vykonávať zadržanie (policajt podľa § 10 ods. 8 Trestného poriadku).
4. Dôvod zadržania podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku a) „pristihnutie podozrivej osoby pri páchaní trestného činu resp. bezprostredne po ňom, alebo b) „odpadnutie prekážky bezprostredného zadržania takejto osoby za predpokladu, že neuplynula lehota 24 hodín po spáchaní prečinu.“¹⁸

Právna úprava zadržania osoby podozrivej zo spáchania trestného činu sa na základe vyššie uvedených rozborov delí do dvoch osobitých procesných režimov, čo je podmienené rozhodnutím prokurátora, či v konkrétnom prípade bude navrhovať postup v trestnom konaní v tzv. superrýchlom konaní (teória používa pojem zrýchlené či zjednodušené skrátené vyšetrowanie.)¹⁹

V prípade realizácie tzv. super rýchleho konania pristihnutím pri trestnom čine je možné rozumieť moment, keď podozrivá osoba bola pristihnutá pri príprave trestného činu, resp. pri jeho pokuse, ak bola pristihnutá za okolností naznačujúcich jej účasť na trestnom čine (napr. páchatel disponuje s vecami, ktorými bol trestný čin spáchaný, alebo tieto veci pochádzajú z trestného činu), alebo keď bola osoba vyrušená v protiprávnom konaní (napr. páchatel vnikol vlámaním do priestorov obchodu, kde má úmysel odcudziť ďalšie veci).²⁰

Okamih, ktorý možno rozumieť pod pojmom „pristihnutie bezprostredne po trestnom čine“ predstavuje skutočnosť, keď sa podozrivá osoba ešte nachádza na mieste činu, alebo

¹⁸ Uvedený dôvod bol do ustanovenia § 204 ods. 1 Trestného poriadku vložený čl. III, bodom 5 zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. februára 2014.

¹⁹ ČENTĚŠ, J. In: IVOR. J. a kol., 2010. *Trestné právo procesné*, s. 568.

²⁰ MIŘIČKA, A., 1932. *Trestní právo procesní*, s. 106.

keď uniká z miesta činu a policajť ju prenasleduje ihneď po spáchaní trestného činu a túto osobu dostihne.²¹

V zásade je možné zadržanie podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku kvalifikovať ako zaistovací úkon, ktorým sa podľa ustanovenia § 199 ods. 1 Trestného poriadku, konkrétne tretej vety,²² začína trestné stíhanie vo veci. V tomto prípade bude zadržanie podozrivej osoby konštitutívnym aktom, ktorý spája účinky začatia trestného stíhania vo veci (všetky zákonné náležitosti sú uvedené v Trestnom poriadku). Osvedčenie stavu, ktorý bol vytvorený samotným zadržaním ako zaistovacím procesným úkonom, je následné dodatočné vyhotovenie uznesenia o začatí trestného stíhania, ktoré je z tohto pohľadu deklaratórnym aktom. Na základe uvedeného sa inštitút zadržania podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku výrazným spôsobom líši od inštitútu obmedzenia osobnej slobody pristihnutej pri páchaní trestného činu, resp. bezprostredne po ňom podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku, nakoľko obmedzenie osobnej slobody sa nepovažuje za zaistovací úkon, ktorým by sa dalo začať trestné stíhanie vo veci. To sa začína až zadržaním v zmysle ustanovenia § 85 ods. 3 Trestného poriadku po tom, ako osoba obmedzená na osobnej slobode podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku, bola odovzdaná policajťovi.

Zadržanie podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku

Obmedziť osobnú slobodu osoby pristihnutej pri trestnom čine, alebo bezprostredne po ňom za predpokladu naplnenia účelu zákonných vymedzených dôvodov pre toto rozhodnutie dáva oprávnenie každému, a to prostredníctvom ustanovenia podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku. Podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku „osobnú slobodu osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom môže obmedziť ktokoľvek, ak je to potrebné na zistenie jej totožnosti. Je však povinný takú osobu bezodkladne odovzdať útvaru Policajného zboru, útvaru Vojenskej polície, alebo útvaru Colnej správy“. Predmetné ustanovenie je v odbornej literatúre ponímané ako inštitút „obmedzenia osobnej slobody osoby pristihnutej pri trestnom čine, alebo bezprostredne po ňom.“²³

Kde hrozí nebezpečenstvo z omeškania je účelom tohto inštitútu zabrániť zmareniu účelu trestného konania.²⁴

Obmedzenie osobnej slobody je vo svojej podstate inštitút, ktorý predstavuje donucovací prostriedok a realizáciu tohto inštitútu zákon priznáva nielen poškodenému, ale komukoľvek. Realizácia obmedzenia osobnej slobody môže mať rôzne formy (použitie hrozby zbraňou, stráženie psom, uzamknutie v miestnosti).²⁵ Jedným z predpokladov využitia inštitútu obmedzenia osobnej slobody je skutočnosť, že obmedzenie osobnej slobody sa realizuje vo vzťahu k osobe pristihnutej pri páchaní trestného činu, resp. bezprostredne po ňom, a z toho dôvodu miera zásahu do práv musí dosahovať určitú intenzitu. Názory ohľadom charakteru inštitútu obmedzenia osobnej slobody sú v odbornej literatúre odlišné. V prevažnej

²¹ BARGEL, M. In: ČENTĚŠ, J. a kol., 2012. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*, s. 223.

²² § 199 ods. 1 Trestného poriadku: „Ak nie je dôvod na postup podľa § 197 ods. 1 alebo 2, policajť začne trestné stíhanie bez meškania, najneskôr však do 30 dní od prijatia trestného oznámenia; ak ho treba doplniť, trestné stíhanie sa začne vydaním uznesenia. Ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania, začne policajť trestné stíhanie vykonaním zaistovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu. Po ich vykonaní vyhotoví ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom uvedie, ktorým z týchto úkonov už bolo začaté trestné stíhanie. O začatí trestného stíhania policajť upovedomí oznamovateľa a poškodeného. Policajť doručí také uznesenie prokurátorovi najneskôr do 48 hodín.“

²³ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v platnom znení.

²⁴ RUŽIČKA, M. a J. ZEŽULOVÁ, 2004. *Zadrženi a väzba v českém trestní procese*, s. 321.

²⁵ IVOR, J. a kol., 2010. *Trestné právo procesné*, s. 319.

časti literatúry²⁶ je uvedené, že obmedzenie osobnej slobody predstavuje prípad zadržania, ktorý má špecifické prvky. S ponímaním obmedzenia osobnej slobody ako špecifického prípadu zadržania osoby pristihnutej pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom sa možno stretnúť i v judikatúre.²⁷ Keďže obmedzenie osobnej slobody nie je zaistovacím úkonom, ktorým by sa začínalo trestné stíhanie vo veci, obmedzenie osobnej slobody pristihnutej pri páchaní trestného činu, resp. bezprostredne po ňom podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku, sa podstatne odlišuje od ustanovenia zadržania podľa § 85 ods. 1 Trestného poriadku, aplikáciou ktorého sa v zásade bude začínať trestné stíhanie vo veci. Uvedené konštatovanie deklaruje i skutočnosť, že 48-hodinová lehota podľa ustanovenia § 85 ods. 4 Trestného poriadku začína plynúť až zadržaním, ktoré vykoná policajt, ktorému bola osoba obmedzená na osobnej slobode odovzdaná. Vyššie uvedená zákonná lehota teda neplynie od obmedzenia osobnej slobody osoby pristihnutej pri páchaní trestného činu, resp. bezprostredne po ňom. Medzi spáchaním trestného činu a obmedzením osobnej slobody musí byť bezprostredná časová súvislosť, ktorú zdôrazňuje aj judikatúra, podľa ktorej spravidla postup podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku nebude možný, ak k obmedzeniu osobnej slobody dôjde až s nie zanedbateľným časovým odstupom po spáchaní trestného činu.²⁸

Zapojenie občana k dosiahnutiu účelu trestného konania predstavuje výrazný prvok procesne spôsobilého subjektu vykonávajúceho obmedzenie osobnej slobody.²⁹ Procesný inštitút podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku je oprávnený vykonať ktokoľvek, teda môže ho vykonať každá fyzická osoba, a to bez ohľadu na jej občianstvo.

V odbornej literatúre sa k obmedzeniu osobnej slobody podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku uvádza, že tento inštitút nemôže v trestnom konaní aplikovať policajt alebo prokurátor, pretože tieto subjekty by mali postupovať podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku.³⁰

S predmetným záverom je stotožnená i samotná súdna prax, podľa ktorej inštitút zadržania podozrivej osoby v zmysle ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku môže vykonať len policajt a úkon podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku je oprávnený vykonať ktokoľvek s výnimkou policajta.³¹ Vyvodit' to možno nepriamo i argumentom „a contrario“, teda že za verejného činiteľa nemožno považovať pracovníka bezpečnostnej služby. Takýto pracovník nemá žiadne špeciálne postavenie. Na jeho konanie je teda potrebné nazeráť ako na konanie fyzickej osoby. Znamená to teda, že takýto pracovník môže obmedziť osobnú slobodu osoby podozrivej zo spáchania trestného činu výlučne v intenciách ustanovenia inštitútu podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku.

Oprávnenie na zaistenie osoby podľa ustanovenia §19 zákona o Policajnom zbore

Po pod pojmom „zaistiť“ môžeme rozumieť zaobstaranie alebo zabezpečenie istých skutočností, alebo vhodným spôsobom uskutočnenie takých opatrení pred neželanými javmi, ktoré by mohli zmarit' náš úmysel o dosiahnutie úspešného konkrétneho cieľa. Prostredníctvom vybraných prostriedkov je možné zaistiť široké spektrum veličín od myšlienok cez konkrétnu vec, situácie až po osoby. Okrem iného je pojem zaistenie osoby právnym pojmom, ktorý vytvára kontext s pojmom oprávnenie. Zaistiť osobu umožňuje oprávnenie podľa § 19 zákona o Policajnom zbore. Predmetný inštitút v prvom odseku

²⁶ BARGEL, M. In: ČENTĚŠ, J. a kol., 2012. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*, s. 220.

²⁷ Rozhodnutie NS SR zo 14 júna 2011, sp. zn. 1 Tdo V 1/2011.

²⁸ Rozhodnutie NS ČR z 25. júna 2012, sp. zn. 4 Tdo 656/2012.

²⁹ SOLNAR, V., 1963. *Československé trestní řízení*, s. 117.

³⁰ BARGEL, M. In: ČENTĚŠ, J. a kol., 2012. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*, s. 222.

³¹ Rozhodnutie NS SR zo 14 júna 2011, sp. zn. 1 Tdo V 1/2011.

deklaruje deväť taxatívne vymedzených dôvodov na jeho aplikáciu a vo svojich zvyšných siedmich odsekoch určuje zákonné podmienky pre legitímne uplatnenie. Svojím charakterom inštitút zaistenie osoby podľa zákona o Policajnom zbore v rôznych situáciách spadá do služobnej činnosti príslušníka Policajného zboru. Je možné konštatovať, že inštitút zaistenie osoby podľa § 19 zákona o Policajnom zbore vznikol ako doplnok pri riešení tých situácií, na ktoré nie je možné aplikovať iné právne inštitúty. Zaistiť osobu je oprávnený policajt, pričom aká fyzická osoba sa považuje za policajta, je uvedené v zákone č. 73/1998 o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície, nakoľko pojem „policajt“ nedefinuje priamo ani ustanovenie zákona č. 171/1993 Z.z o Policajnom zbore. „Podľa zákona č. 73/1998 o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície, sa policajtom rozumie fyzická osoba, ktorá je v služobnom pomere podľa tohto zákona a vykonáva štátnu službu v služobnom úrade.“³² Uplatnením inštitútu podľa § 19 zákona o Policajnom zbore sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd jednotlivca, a to obmedzením osobnej slobody, ktorá je garantovaná Ústavou Slovenskej republiky a to „že nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanoveným zákonom“³³ Ústava Slovenskej republiky spolu s garanciou zaručuje osobnú slobodu.³⁴

Vybrané aplikačné problémy v súvislosti s inštitútom zadržanie

Napriek jednotnej právnej úprave je prax vykonávania zadržania na jednotlivých okresných riaditeľstvách Policajného zboru odlišná. *Riaditeľ jedného z okresných riaditeľstiev Policajného zboru v rámci územia Slovenskej republiky vydal pokyn vo vzťahu k prečinu ohrozovania pod vplyvom návykovej látky podľa ustanovenia § 289 Trestného zákona, kde páchatela takéhoto prečinu mali policajti odboru poriadkovej polície predviesť na vecne a miestne príslušné obvodné oddelenie Policajného zboru, kde by ho mal následne policajt vykonávajúci stálu službu obmedziť na osobnej slobode a následne v zmysle Trestného poriadku zadržať.* O týchto úkonoch by mal následne vyrozumieť službukonajúceho prokurátora a následne všetky ďalšie procesné úkony by mal vykonávať poverený príslušník miestne príslušného Policajného zboru obvodného oddelenia. Je zrejmé, že na základe uvedeného pokynu by policajt nemal postupovať podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku (teda nemal by obmedziť osobnú slobodu), policajt by nemal postupovať ani podľa § 85 ods. 1 Trestného poriadku (zadržať obvineného). Policajt pri takto zistenom protiprávnom konaní by mal páchatela protiprávneho konania predviesť na príslušné oddelenie Policajného zboru (v predmetnom pokyne vydanom riaditeľom však vôbec nebolo uvedené, podľa akého ustanovenia Trestného poriadku, alebo inej príslušnej právnej normy má policajt páchatela predviesť). Je možné konštatovať, že uvedený postup vychádza zo skutočnosti, že realizáciu inštitútu zadržania podľa Trestného poriadku môžu uskutočniť výlučne poverený príslušník Policajného zboru a vyšetrovateľ. Týmto spôsobom sa tak rešpektuje požiadavka, podľa ktorej, ak policajt zadržanie vykonal podľa Trestného poriadku, musí so zadržanou osobou v procesných úkonoch pokračovať (podľa ustanovenia § 85 ods. 3 a 4 Trestného poriadku). Ďalší z dôvodov takéhoto postupu môže spočívať v základe, že v samotnom trestnom konaní nemôže policajt, ktorý vykonáva procesné úkony, vystupovať ako prípadný svedok. Ak by však policajt počas vykonávania hliadkovej služby podozrivú osobu z akéhokolvek trestného činu podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku

³² § 2 zákona č. 73/1998 Z.z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov.

³³ Zákon č. 460/1992 Zb.

³⁴ Zákon č. 460/1992 Zb.

zadržal, v trestnom konaní by následne s takouto osobou musel vykonať všetky ďalšie procesné úkony. V ďalšom konaní by však takýto policajt nemohol byť vypočutý ako svedok³⁵. Skutočnosti, ktoré vnímal vlastnými zmyslami, by teda nebolo možné zreprodukovať (tieto skutočnosti prípadne zachytiť v príslušnej zápisnici) a pri nedostatku iných nositeľov dôkazov, by sa tým mohlo znemožniť naplnenie účelu trestného konania.

Návrh možného riešenia (de lege ferenda)

Tak, ako je v Trestnom poriadku upravená vecná príslušnosť vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania podľa ustanovenia § 200 a 202 Trestného poriadku, by bolo na mieste zaoberať sa úpravou Trestného poriadku v zmysle vecnej príslušnosti pre vykonávanie neodkladných, resp. neopakovateľných úkonov. Rovnako tak by sa mal Trestný poriadok zaoberať aj otázkou zadržania podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku. Vo vzťahu k otázke vecnej príslušnosti po prípadnom zakotvení inštitútu do Trestného poriadku o vecnej príslušnosti na vykonávanie daných úkonov pri uskutočňovaní inštitútu zadržania podozrivej osoby podľa ustanovenia § 85 Trestného poriadku bude možné technicky legislatívne uvažovať o tom, že podľa ustanovenia § 85 ods. 2 Trestného poriadku bude výslovne takéto oprávnenie priznané vecne nepríslušnému policajtovi, a síce v prípade zadržania podozrivej osoby bude vecne nepríslušný policajt oprávnený obmedziť osobnú slobodu takejto osoby, alebo vzhľadom na špecifické postavenie policajta podľa Trestného poriadku, právna úprava jasne stanoví striktný postup podľa ustanovenia § 85 ods. 1 Trestného poriadku, teda ak by zo strany policajta prišlo k aplikácii predmetného ustanovenia voči podozrivej osobe. Je vylúčené, aby sa obmedzila osobná sloboda takejto osoby vecne nepríslušným policajtom a subsumovalo sa to pod ustanovenie § 85 ods. 2 Trestného poriadku (ako akákoľvek fyzická osoba). Na vykonávanie úkonov v trestnom konaní by prípadný nedostatok zachovania vecnej príslušnosti v danom prípade mohol byť z hľadiska neodkladnosti vykonania uvedeného úkonu legitimovaný (napr. vo vzťahu k nedostatku miestnej príslušnosti aplikácia ustanovenia § 199 ods. 4 Trestného poriadku).

Záver

Zásah do osobnej slobody spojený s určitým obmedzením práv môžeme charakterizovať ako trestné stíhanie. Takýto zásadný zásah do práv sa však musí uskutočniť len z konkrétnych dôvodov a spôsobmi, ktoré nemôžu v žiadnom prípade odporovať zákonu. Toto obmedzenie i v rámci prípravného konania kompenzuje jedna zo základných zásad trestného konania, a to konkrétne zásada prezumpcie nevinu.³⁶ Trestným stíhaním je možné charakterizovať aj proces zisťovania a overovania skutočností rozhodných pre posúdenie konania osoby. V tomto procese sa zisťujú a overujú skutočnosti, ktoré sú následne potrebné pre posúdenie konania osoby, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie a ich hodnotiaci proces prebieha v intenciách trestnoprávných noriem. Orgány činné v trestnom konaní sú na tento účel oprávnené využívať široký rozsah svojich procesných právomocí, ktoré im umožňujú a uľahčujú vedenie trestného konania, takéto procesné právomoci však nemožno vykonávať svojvôľou či mechanicky. Medzi príslušníkmi Policajného zboru vyvoláva neustále problémy aplikácia ustanovenia §85 Trestného poriadku. Predmetným nedostatkom sa zaoberala aj Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ktorá k danej problematike dňa 15.5.2020 vydala usmernenie. Z pohľadu proporcionality zásahov do základných práv osoby, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie, je vždy potrebné zvažovať využitie adekvátnych procesných inštitútov. Vo väčšine prípadov však dochádza k obmedzeniu základných práv osoby, proti

³⁵ Stanovisko Generálnej prokuratúry Slovenskej socialistickej republiky č.p. III - Vgn-24/87-18.

³⁶ Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 14. júna 1995, sp. zn. IV. ÚS 12/95.

ktorej sa trestné konanie vedie. Z toho dôvodu prostriedky trestného procesu nie je vhodné posudzovať izolovane, pretože v kontexte ich aplikácie je samotným účelom trestného konania odhalenie páchatel'a trestnej činnosti a jeho následné spravodlivé potrestanie.³⁷ Právnymi kompetenciami štátu je potrestanie páchatel'ov konaní, ktoré sú škodlivé pre spoločnosť; samotnému potrestaniu však predchádza trestné stíhanie, ktoré v sebe predstavuje stret medzi právom na osobnú slobodu a verejným záujmom. Zakázané konanie páchatel'a musí z materiálno-technického hľadiska predstavovať hrozbu, ktorú je možné vyhodnotiť ako dostatočne závažnú pre spoločnosť a znaky protiprávneho konania musia byť jednoznačne stanovené zákonom. Úlohou orgánov činných v trestnom konaní z hľadiska procesnoprávneho je zistiť a preukázať, že k takémuto konaniu skutočne došlo; že protiprávne konanie páchatel'a predstavuje objektívnu hrozbu pre spoločnosť ako celok a že zodpovedná osoba, ktorá protiprávne konanie spáchala, je skutočne tou, ktorá je za tento skutok odsúdená. Vytvorenie priestoru a zároveň súčasne stanovenie hraníc pre obmedzenie osobnej slobody môžeme nachádzať v ustanovení čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Ak by vymedzený zákonom určený postup (určený Trestným poriadkom) orgány činné v trestnom konaní prekročili, napr. v dôsledku neprimeraného hodnotenia dôkazov alebo v dôsledku neprípustného nakladania s dôkazmi, dopustili by sa ústavnoprávneho porušenia ustanovenia podľa čl. 17 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, v ktorom je zakotvené právo na osobnú slobodu jednotlivca.³⁸ Z uvedených argumentov teda vyplýva, že Trestný poriadok je potrebné novelizovať, a to konkrétne v súvislosti s ustanoveniami o obmedzení osobnej slobody podozrivej osoby, zadržaním podozrivého. Za zmienku však stojí aj procesné postavenie podozrivého, a to vzhľadom ku skutočnosti, že takéto postavenie v Trestnom poriadku absentuje.

Zoznam bibliografických odkazov

- BARGEL, M. In: ČENTÉŠ, J. a kol. 2012, *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vydanie*, Šamorín: Heuréka, s. 223. ISBN 978-80-8173-141-9.
- BENEDEKOVÁ, D. In: KORGO, D. et al., 2013, *Trestné právo procesné*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 154-156. ISBN 978-80-7380-432-9.
- ČENTÉŠ, J. a kol., 2012. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vydanie*. Šamorín: Heuréka. S. 222. ISBN 978-80-8912-276-9.
- DOLINSKÝ, A., HATALA, V., KUDLÍK, A., NOVOTNÝ, O., SOLNAŘ, V. a kol., 1964. *Československé trestní právo*. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis.
- GERLOCH, A., 2001. *Teorie práva. 2. vydání*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk. ISBN 80-86432-13-0.
- IVOR, J. a kol., 2010. *Trestné právo hmotné. I. zväzok. Všeobecná časť. 2. vydanie*. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-308-2.
- JELÍNEK, J. a kol., 2007. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Linde. s. 325-326. ISBN 80-72016-41-5.
- KLÍMA, K. et. al., 2009. *Komentář k Ústavě a Listině. 2. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-8073-801-4.
- KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol., 2012. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání*. Praha: C.H. BECK. ISBN 978-80-7179-082-2.
- MIŘÍČKA, A., 1932. *Trestné právo procesní*. Praha: VŠEHRAD.

³⁷ Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 17. júna 2008, sp. zn. II. ÚS 590/2008.

³⁸ Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 8. decembra 2004, sp. Zn. I. ÚS 553/2005.

- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVA, M. a kol., 2007. *Trestní právo hmotné I. svazek. Obecná část*. 5 vydání. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-261-7.
- OLEJ, J. a kol., 2012. *Trestné právo procesné*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. ISBN 978-80-7097-965-5.
- SOVÁK, Z. In: PAVLÍČEK, V. a kol., 1998. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. II. Díl. Práva a svobody. 2. doplnené a podstatně rozšířené vydání*. Praha: Linde.
- PRIBELSKÝ, P. *Zadržanie ako jedna z foriem obmedzenia osobnej slobody*. *Justičná revue*, 2002, č. 2, ročník 54, s. 156 – 164. ISSN 1335 – 6461.
- Rozhodnutie ÚS ČR z 8. decembra 2004, sp. zn. I. ÚS 553/2005.*
- Rozhodnutie ÚS SR z 11. júna 2006, sp. zn. III. ÚS 12/2006.*
- Rozhodnutie ÚS ČR zo 17. júna 2008, sp. zn. II. ÚS 590/2008.*
- Rozhodnutie ÚS ČR zo 4. marca 2010, sp. zn. III. ÚS2170/2009.*
- Rozhodnutie NS SR zo 14. júna 2011, sp. zn. 1 Tdo V 1/2011.*
- Rozhodnutie NS ČR z 25. júna 2012, sp. zn. 4 Tdo 656/2012.*
- RÚŽEK, A. a kol., 1981. *Trestní řád. Komentář, Díl I. 2. vydání*. Praha: Panorama.
- RUŽIČKA, M. a J. ZEZULOVÁ, 2004. *Zadrženi a väzba v českém trestní procesy*. Praha: C. H. BECK. ISBN 80-71798-17-7.
- SOLNAŘ, V., 1963. *Československé trestní řízení: Orbis*.
- ŠÁMAL, P. a kol., 2013. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-85963-89-2.
- WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol., 2012, *Listina základních práv a svobod, Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-750-6.
- ZÁHORA, J., 2009. *Zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby*. *Justičná revue*, 2009, č. 5, s. 667 – 672.
- Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.*
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.*

Keywords: fundamental human rights and freedoms, detention, criminal proceedings, the right to personal freedom

Summary

In the presented contribution, the author deals with the essence of the criminal and procedural institute called detention, which represents the detention of people in criminal proceedings. The contribution focuses on the very essence of the institute as well as on legal conditions that must be met to implement this procedural institute. The author also concentrates on the fact whether the current Slovak legislation regulates this detention institute to a sufficient extent. In addition, the author highlights the deficiencies identified and

proposes the ways of their sufficient elimination in order to avoid application problems in relation to the implementation of the detention institute in question.

*kpt. JUDr. Martin Slabý
Stredná odborná škola Policajného zboru
v Bratislave
odborný učiteľ predmetovej skupiny právo
e-mail: martin.slaby2@minv.sk*

Recenzent: mjr. JUDr. Daniela Benedeková, PhD.